



Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

11. juuli 2024*

Eelotsusetaotlus – Kehtivus ja tõlgendamine – Looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse – Direktiiv 92/43/EMÜ – Artikli 12 lõige 1 – Loomaliikide range kaitse süsteem – IV lisa – *Canis lupus* (hunt) – Liikmesriikide võrdne kohtlemine – Artikli 16 lõige 1 – Liigi *Canis lupus* ühe metsiku isendi kinnipüüdmise luba – Asjaomase liigi populatsiooni kaitsestaatus hindamine – Geograafiline ulatus – Kahju kindlaksmääramine – Rahuldav alternatiivne lahendus

Kohtuasjas C-601/22,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Landesverwaltungsgericht Tiroli (Tirooli liidumaa halduskohus, Austria) 19. septembri 2022. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 19. septembril 2022, menetluses

Umweltverband WWF Österreich,

ÖKOBURO – Allianz der Umweltbewegung,

Naturschutzbund Österreich,

Umweltdachverband,

Wiener Tierschutzverein

versus

Tiroler Landesregierung,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president A. Arabadjiev (ettekandja), kohtunikud T. von Danwitz, P. G. Xuereb, A. Kumin ja I. Ziemele,

kohtujurist: T. Čapeta,

kohtusekretär: osakonnajuhataja D. Dittert,

arvestades kirjalikku menetlust ja 25. oktoobri 2023. aasta kohtuistungil esitatut,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Umweltverband WWF Österreich ja ÖKOBÜRO – Allianz der Umweltbewegung, hiljem Umweltdachverband, esindaja: *Rechtsanwältin* G. K. Jantschgi,
- Wiener Tierschutzverein, esindaja: M. Lehner, keda abistas ekspert C. Pichler,
- Tiroler Landesregierung, esindajad: J. Egger ja C. Ranacher,
- Austria valitsus, esindajad: A. Posch, J. Schmoll ja A. Kögl,
- Taani valitsus, esindajad: J. F. Kronborg ja C. A.-S. Maertens,
- Prantsuse valitsus, esindajad: R. Bénard ja M. De Lisi,
- Soome valitsus, esindaja: H. Leppo,
- Rootsi valitsus, esindajad: F.-L. Göransson ja H. Shev,
- Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: T. Haas ja A. Maceroni,
- Euroopa Komisjon, esindajad: C. Hermes ja M. Noll-Ehlers,

olles 18. jaanuari 2024. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT 1992, L 206, lk 7; ELT eriväljaanne 15/02, lk 102), mida on muudetud nõukogu 13. mai 2013. aasta direktiiviga 2013/17/EL (ELT 2013, L 158, lk 193) (edaspidi „elupaigadirektiiv“), artikli 12 lõike 1 koostoimes selle direktiivi IV lisaga kehtivust ning samuti selle direktiivi artikli 16 lõike 1 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on ühelt poolt mitu looma- ja keskkonnakaitseorganisatsiooni, nimelt Umweltverband WWF Österreich, ÖKOBÜRO – Allianz der Umweltbewegung, Naturschutzbund Österreich, Umweltdachverband ja Wiener Tierschutzverein, ning teiselt poolt Tiroler Landesregierung (Tirooli liidumaa valitsus, Austria) ning mille ese on selle valitsuse poolt kehtestatud ajutine erand keelust jahtida liigi *Canis lupus* (hunt) üht metsikut isendit.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Elupaigadirektiivi artiklis 1 „Mõisted“ on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

i) *liigi kaitsestaatust* – asjaomast liiki mõjutavate tegurite summa, mis pikema aja jooksul võib mõjutada liigi levikut ja populatsiooni arvukust artiklis 2 nimetatud territooriumil.

Kaitsestaatust loetakse soodsaks, kui:

- asjaomase liigi populatsiooni dünaamika andmed näitavad, et liik on oma looduslikus elupaigas elujõuline püsinud pikema aja jooksul ja
- liigi looduslik levila ei ole vähenemas ega ei vähene ka lähitulevikus ning
- selle liigi populatsiooni pikaajaliseks säilimiseks on olemas piisavalt suur elupaik, mis tõenäoliselt ka tulevikus ei vähene;

[...]“.

4 Direktiivi artiklis 2 on ette nähtud:

„1. Käesoleva direktiivi eesmärk on looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele liikmesriikide Euroopa territooriumil, kus kohaldatakse asutamislepingut.

2. Käesoleva direktiivi kohaselt võetud meetmed on kavandatud ühenduse tähtsusega looduslike elupaikade ning looduslike looma- ja taimeliikide soodsa kaitsestaatuse säilitamiseks või taastamiseks.

3. Käesoleva direktiivi kohaselt võetud meetmetes võetakse arvesse majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi ning piirkondlikke ja kohalikke iseärasusi.“

5 Direktiivi artikli 12 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid, et kehtestada IV lisa punktis a loetletud loomaliikide range kaitse süsteem nende looduslikul levilal, keelates:

- a) kõik nende liikide isendite looduses tahtliku püüdmise või tapmise viisid;
- b) nende liikide tahtliku häirimise, eelkõige nende paljunemise, järglaste kasvatamise, talvitumise ja rände ajal;
- c) munade tahtliku hävitamise või loodusest võtmise;

d) paljunemis- või puhkepaikade kahjustamise või hävitamise.“

6 Direktiivi artikli 16 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Kui muud rahuldavat alternatiivset lahendust ei ole ja erand ei kahjusta kõnealuste liikide populatsioonide soodsa kaitsetaseme säilitamist nende looduslikul levilal, võivad liikmesriigid teha artiklite 12, 13 ja 14 ning artikli 15 punktide a ja b sätetest erandi:

- a) loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmiseks ja looduslike elupaikade säilitamiseks;
- b) eriti oluliste saagi-, karja-, metsa-, kalamajandus-, veemajanduskahjude ja muud liiki omandiga seotud kahjude ärahoidmiseks;

[...]“.

7 Elupaigadirektiivi artikli 19 teises lõigus on täpsustatud, et „[m]uudatused, mis on vajalikud IV lisa kohandamiseks teaduse ja tehnika arenguga, võtab [Euroopa Liidu N]õukogu vastu [Euroopa K]omisjoni ettepanekul ühehäälselt“.

8 „Ühenduse tähtsusega“ loomaliikide hulgas, „mis vajavad ranget kaitset“ ja mille loetelu on esitatud elupaigadirektiivi IV lisa punktis a, on ära nimetatud *Canis lupus* (hunt), „välja arvatud Kreekas 39. laiuskraadist põhjas esinevad populatsioonid; Eesti populatsioonid; Hispaanias Duerost põhjas esinevad populatsioonid; Bulgaaria, Läti, Leedu, Poola, Slovaki populatsioonid ja Soome populatsioonid põhjapõdrakasvatusaladel, nagu need on määratletud põhjapõdrakasvatust käsitleva 14. septembri 1990. aasta Soome seaduse nr 848/90 paragrahvis 2“.

Austria õigus

9 15. juuni 2004. aasta Tirooli liidumaa jahiseaduse (Tiroler Jagdgesetz, *LGBl.* 41/2004) põhikohtuasja asjaolude suhtes kohaldatava 30. juuni 2022. aasta redaktsiooni (edaspidi „TJG 2004“) § 36 lõikes 2 on sisuliselt ette nähtud, et väljaspool kindlaks määratud jahihooaega on looduslike liikide jaht keelatud.

10 TJG 2004 § 52a „Erimeetmed karude, huntide ja ilveste tekitatud kahju ärahoidmiseks“ lõikes 8 on sisuliselt ette nähtud, et liidumaa valitsus saab ekspertkomitee soovitusel määrusega tuvastada, et konkreetsest karust, hundist või ilvesest tuleneb vahetu oht inimeste turvalisusele või vahetu oluline oht karjamaal olevatele loomadele, põllukultuuridele ja põllumajandusrajatistele.

11 TJG 2004 § 52a lõikes 9 on sätestatud:

„Lõike 8 kohase määruse vastuvõtmisel võib liidumaa valitsus juhul, kui ekspertkomitee on andnud soovituse, kui ei ole muud rahuldavat alternatiivset lahendust ning kui erand ei kahjusta kõnealuse liigi populatsioonide soodsa kaitsestaatuse säilitamist nende looduslikul levilal, jätta teatavad karud, hundid või ilvesed oma otsusega § 36 lõike 2 esimese lause kohase keelu alt välja. Selliseid erandeid võib teha ainult:

- a) loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitseks ning looduslike elupaikade säilitamiseks;

- b) eriti oluliste saagi-, karja-, metsa-, kalamajandus-, veemajanduskahjude ja muud liiki omandiga seotud kahjude ärahoidmiseks;
- c) rahvatervise ja elanikkonna turvalisuse huvides või muudel põhjustel, sealhulgas sotsiaalsed ja majanduslikud põhjused, mis on üldise huvi seisukohast eriti mõjuvad või millel on keskkonnale kasulik mõju, ning
- d) teadus- ja hariduseesmärkidel.“

12 TJG 2004 § 52a lõikes 10 on ette nähtud:

„Lõike 9 alusel vastu võetud erandiotsuses täpsustatakse igal juhul:

- a) erandi tegemise eesmärgid;
- b) erandiga hõlmatud loomaliik ning vajaduse korral sugu, vanus või muud asjaomas(t)e isendi(te) identifitseerimisandmed;
- c) erandi kehtivusaeg;
- d) erandi geograafiline piirkond ja
- e) käesoleva seaduse ja selle alusel vastu võetud määrustega lubatud meetmed, nagu teatavate relvade või laskemoona, teatavate püügivahendite või teatavate meetodite kasutamine;
- f) vajaduse korral muud isiklikud ja materiaalsed piirangud, mis erandi suhtes kehtivad.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 13 Sõltumatu ekspertkomitee märkis 25. juuli 2022. aasta arvamuses, et ajavahemikul 10. juunist kuni 2. juulini 2022 oli üks identifitseeritud hunt, nimelt hunt 158MATK, murdnud ligikaudu 20 lammast karjas, mida karjatati Tirooli liidumaa kaitseta karjamaal. Kuna nimetatud komitee leidis, et hunt kujutab endast vahetut ohtu karjatatavatele loomadele, ja kuna kõnealuseid alpikarjamaid ei olnud võimalik kaitsta, soovitas ta selle hundi kinni püüda.
- 14 Selle arvamuse alusel tuvastas Tirooli liidumaa valitsus 26. juuli 2022. aasta määrusega, et hunt 158MATK kujutab endast vahetut olulist ohtu karjamaal olevatele loomadele, põllukultuuridele ja põllumajandusrajatistele. See määrus jõustus 29. juulil 2022 ilma ajalise piiranguta.
- 15 Seetõttu andis Tirooli liidumaa valitsus 29. juuli 2022. aasta otsusega loa hundi 158MATK kinnipüüdmiseks, jättes ta ilma TJG 2004ga ette nähtud alalisest kaitsest. Lisaks on selles otsuses sätestatud, et erand liigi hunt alalisest kaitsest on ajaliselt piiratud, kuna see lõpeb 31. oktoobril 2022 ja kaotab kehtivuse enne seda kuupäeva, kui hundi 158MATK viibimine väljaspool asjaomast geograafilist piirkonda on molekulaarbioloogia abil korduvalt tõendatud.
- 16 Tirooli liidumaa valitsus viitas eespool nimetatud otsuses selle erandi põhjendamiseks esimesena kolmele kahjukategooriale, mis on tekkinud või võivad tekkida. Esiteks on tegemist hunt 158MATK-le omistatava kahjuga, mis seisneb otseses ja kaudses majanduskahjus, mis on seotud murtud loomade kaotuse, alpikarjamaadelt enneaegselt allatulemisega kaasneva lisakulu,

loomakasvatuse väärtuse vähenemise, nüüd põllumajandusettevõtte asukohas hoitavate loomade hooldus- ja söötmiskulu suurenemise ning kaugemas perspektiivis loomakasvatuse vähenemisega põllumajandusettevõtetes alpikarjamaadel karjatamise lõpu korral. Teiseks puudutab see mittevaralist kahju, mis on tingitud sellest, et asjaomastel alpikarjamaade kasutajatel kaob kariloomade kasvatamise rõõm ja neile põhjustatakse psühholoogilist stressi. Kolmandaks on tegemist kaudse kahjuga, mida ei ole põhjustanud hunt 158MATK ja mis tuleneb põllumajandusettevõttest loobumisest ning sellest tulenevast loomade koguarvu vähenemisest. Selle olukorra põhjuseks on väidetavalt alpikarjamaade rohusööda kasutamata jäämine, metsaalade laienemine, alpikarjamaade kinnikasvamine, pinnase erosioon ja bioloogilise mitmekesisuse ning vaba aja veetmise ja turismi seisukohast väga oluliste atraktiivsete maastike kadumine.

- 17 Teisena tuvastas Tirooli liidumaa valitsus oma 29. juuli 2022. aasta otsuses, et rahuldav alternatiivne lahendus puudub, täpsustades ühelt poolt, et täiskasvanud hundi eemaldamine loodusest tema elu lõpuni vangistuses pidamise eesmärgil ei ole vähem radikaalne sobiv meede, arvestades märkimisväärseid kannatusi, mida see põhjustaks hundile, kes on seni elanud vabaduses ega suuda kohaneda eluga vangistuses. Teiselt poolt ei kujuta ka karjade kaitsemeetmed endast muud rahuldavat alternatiivset lahendust.
- 18 Kolmandana, mis puudutab asjaomase liigi populatsioonide kaitsestaatust selle looduslikul levilal, siis täpsustas Tirooli liidumaa valitsus, et käesoleval juhul ei mõjuta liigi hunt ühe isendi kinnipüüdmine selle liigi Alpide populatsiooni soodsat kaitsestaatust ja isegi kui võtta arvesse üksnes Austria territooriumi, kus kaitsestaatust ei ole veel soodne, ei saa oodata selle staatuse halvenemist või soodsa kaitsestaatuse taastamise takistamist.
- 19 Põhikohtuasja kaebajad esitasid 29. juuli 2022. aasta otsuse peale kaebuse Landesverwaltungsgericht Tirolile (Tirooli liidumaa halduskohus, Austria), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus, väites, et see otsus ei vasta elupaigadirektiivi artikli 16 lõikes 1 sätestatud nõuetele.
- 20 See kohus täpsustab kõigepealt, et hoolimata asjaolust, et Tirooli liidumaa valitsuse 29. juuli 2022. aasta otsus, millega anti luba liigi hunt ühe isendi jahiks, kehtis ainult kuni 31. oktoobrini 2022, on vastus käesolevale eelotsusetaotlusele siiski põhikohtuasjas asjakohane, kuna Tirooli liidumaa määrus, millel see otsus põhineb, ei ole omalt poolt ajaliselt piiratud, mistõttu võib hundi 158MATK kohta teha igal ajal uue otsuse.
- 21 Sisulistes küsimustes märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus kõigepealt, et vastavalt elupaigadirektiivi IV lisale on Euroopa Liidu teatavad hundipopulatsioonid, mille hulgas ei ole Austria territooriumil asuvat selle liigi populatsiooni, jäetud selle direktiivi artikliga 12 kehtestatud range kaitse süsteemist välja. Võttes aga arvesse, et Austria hundipopulatsioon on kasvanud ja seda ei saa seega enam pidada isoleerituks, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, ega Austria populatsiooni hoidmine rangelt kaitstud loomaliikide loetelus ei ole vastuolus ELL artikli 4 lõikes 2 sätestatud liikmesriikide võrdsuse põhimõttega, kui ja niivõrd, kui võrd liikmesriigid, sealhulgas Austria Vabariik, on praegu samas olukorras või vähemalt võrreldavas olukorras.
- 22 Seejärel soovib ta teada, kui suurt territooriumi tuleb arvesse võtta liigi hunt soodsa kaitsestaatuse hindamisel, mida nõutakse elupaigadirektiivi artikli 16 lõikel 1 põhineva erandi tegemiseks, kuna Euroopa Kohus märkis 10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuses Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola (C-674/17, EU:C:2019:851, punkt 58), et sellise hindamise raames „peab liikmesriigi pädev asutus

[selle kaitsestaatuse kindlaks tegema] eeskätt liikmesriigi tasandil ja vajaduse korral – kui asjaomase liikmesriigi piirid lõikuvad mitme biogeograafilise piirkonnaga – asjaomase biogeograafilise piirkonna tasandil ja – kui sellise vajaduse tingib liigi looduslik levila – võimaluste piires piiriüleses mõõtnes“.

- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab lisaks, et komisjoni poolt 12. oktoobril 2021 teatatud juhenddokumendist ühenduse tähtsusega loomaliikide range kaitse kohta elupaikade direktiivi alusel (C(2021) 7301 (final), edaspidi „juhenddokument“) nähtub, et mõiste „oluline kahju“ võtab arvesse majanduslikke huve, mistõttu kohtul tekib küsimus, kas selle mõiste hindamisel võib arvesse võtta tulevast kaudset majanduskahju, mis ei ole omistatav konkreetsele hundiisendile, näiteks alpikarjamaade rohusööda kasutamata jäämine, metsaalade laienemine, alpikarjamaade kinnikasvamine, pinnase erosioon ja bioloogilise mitmekesisuse ning vaba aja veetmise ja turismi seisukohast väga oluliste atraktiivsete maastike kadumine.
- 24 Lõpuks viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus Tirooli liidumaa erilisele olukorrale, mida iseloomustavad väikesed põllumajandusettevõtted ja alpikarjamaad, mida ei ole võimalik kaitsta või mida ei saa kaitsta mõistlike ja proportsionaalsete karjakaitse meetmetega, milleks on näiteks tarade ehitamine, karjakoerte kasutamine ja karjade hoidmine karjuste poolt. Seetõttu on tal tekkinud küsimus, kas neid eripärasid on võimalik elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 tähenduses „muu rahuldava alternatiivse lahenduse“ olemasolu kindlakstegemisel arvesse võtta.
- 25 Neil asjaoludel otsustas Landesverwaltungsgericht Tirol (Tirooli liidumaa halduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
1. Kas [elupaigadirektiivi artikli 12 lõige 1] koostoimes [direktiivi] IV lisaga, mis sätestab, et hunt on hõlmatud range kaitse süsteemiga, kuid jätab mitmes liikmesriigis populatsioonid selle süsteemi alt välja, nägemata siiski asjaomast erandit ette [Austria Vabariigile], on vastuolus ELL artikli 4 lõikes 2 sätestatud „liikmesriikide võrdse kohtlemise põhimõttega“?
 2. Kas [elupaigadirektiivi] artikli 16 lõiget 1, mille kohaselt on hundi range kaitse süsteemist lubatud erandit teha muu hulgas vaid siis, kui erand ei kahjusta kõnealuse liigi populatsioonide „soodsa kaitsestaatuse“ säilitamist nende „looduslikul levilal“, tuleb tõlgendada nii, et soodsat kaitsestaatust ei tule säilitada või taastada mitte liikmesriigi territooriumil, vaid populatsiooni looduslikul levilal, mis võib piiriüleselt hõlmata oluliselt suuremat biogeograafilist piirkonda?
 3. Kas [elupaigadirektiivi] artikli 16 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et „oluline kahju“ hõlmab lisaks konkreetse hundi põhjustatud otsesele kahjule ka (tulevast) kaudset „rahvamajanduslikku“ kahju, mida ei saa siduda konkreetse hundiga?
 4. Kas [elupaigadirektiivi] artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et „muu rahuldava alternatiivse lahenduse“ olemasolu tuleb hinnata Tirooli liidumaa topograafiat ning alpikarjamaade põllumajanduse ja ettevõtete struktuuri Tirooli liidumaal arvestades ainult nende tegeliku teostatavuse seisukohast või ka majanduslike kriteeriumide põhjal?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 26 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas elupaigadirektiivi artikli 12 lõige 1 koostoimes selle direktiivi IV lisaga on ELL artikli 4 lõikes 2 sätestatud liikmesriikide võrdsuse põhimõtet arvestades kehtiv, kuna IV lisa jätab teatavate liikmesriikide territooriumil asuvad hundipopulatsioonid selle direktiivi artikliga 12 kehtestatud range kaitse süsteemist välja, kuid ei jäta välja Austria hundipopulatsiooni.
- 27 Eelkõige seab eelotsusetaotluse esitanud kohus artikli 12 kehtivuse kahtluse alla seetõttu, et arvestades olukorra arengut elupaigadirektiivi jõustumise järel, ei ole vahetegemine ühelt poolt nende liikmesriikide, mille hundipopulatsioon on range kaitse süsteemi alt välja jäetud, ja teiselt poolt Austria Vabariigi vahel, mille territooriumil selle loomaliigi puhul sellist erandit ei kehti, enam õigustatud, kuna Austria hundipopulatsioon ei ole enam teistest hundipopulatsioonidest eraldatud. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on seega tekkinud küsimus, kas Austria puhul erandi puudumine range kaitse süsteemist rikub võrdse kohtlemise põhimõtet.

Vastuvõetavus

- 28 Kõigepealt tuleb märkida, et kohtuistungil väitsid Umweltverband WWF Österreich, ÖKOBÜRO – Allianz der Umweltbewegung ja Umweltdachverband, et esimene küsimus on vastuvõetamatu, kuna vastus sellele küsimusele ei mõjuta kuidagi põhikohtuasja lahendust. Nõukogu arvates on see küsimus vastuvõetamatu, kuna põhikohtuasi puudutab üksnes elupaigadirektiivi artiklit 16, mitte artiklit 12, mida see küsimus puudutab. Komisjon nõustus sisuliselt nõukogu argumentidega.
- 29 Sellega seoses tuleb meenutada, et kui liikmesriigi kohtu omal vastutusel esitatud küsimused käsitlevad liidu õigusnormi kehtivust, on Euroopa Kohus põhimõtteliselt kohustatud tegema otsuse, välja arvatud eeskätt juhul, kui ei ole järgitud Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 94 sätestatud nõudeid eelotsusetaotluse sisu kohta või kui on ilmselge, et asjaomase õigusnormi tõlgendamine või kehtivuse hindamine ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või kui probleem on hüpoteetiline (9. juuni 2022. aasta kohtuotsus *Préfet du Gers ja Institut national de la statistique et des études économiques*, C-673/20, EU:C:2022:449, punkt 87 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 30 Käesoleval juhul piisab, kui tõdeda, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 40 ja 41, et kui Euroopa Kohus peaks tuvastama, et elupaigadirektiivi artikli 12 lõige 1 koostoimes selle direktiivi IV lisaga on kehtetu, mõjutaks see vaidlust põhikohtuasjas osas, milles see puudutab nimetatud direktiivi artikli 16 lõiget 1. Nimelt kujutab viimati nimetatud säte endast erandit artiklist 12. Erandit ei saa aga põhireegli puudumisel olemas olla. Teisisõnu tuleb niisugusel juhul kõigepealt kindlaks teha elupaigadirektiivi artikli 12 koostoimes direktiivi IV lisaga uus sisu enne hindamist, kas direktiivi artikli 16 lõikes 1 sätestatud erand on põhikohtuasjas kohaldatav, või suisa, kas on veel vaja seda erandit kasutada.
- 31 Kõike eespool toodut arvesse võttes on esimene küsimus vastuvõetav.

Sisulised küsimused

- 32 Tuleb meenutada, et ELL artikli 4 lõige 2 näeb ette, et liit austab liikmesriikide võrdsust aluslepingute ees.
- 33 Pealegi nõuab võrdse kohtlemise üldpõhimõtte, et võrreldavaid olukordi ei käsitletaks erinevalt ja erinevaid olukordi ei käsitletaks ühtemoodi, välja arvatud juhul, kui selline kohtlemine on objektiivselt põhjendatud (vt selle kohta 18. aprilli 2024. aasta kohtuotsus Dumitrescu jt vs. komisjon ja Euroopa Kohus, C-567/22 P – C-570/22 P, EU:C:2024:336, punkt 67 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt eeldab võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine erineva kohtlemise tõttu, et vaadeldavad olukorrad on võrreldavad neid iseloomustavate asjaolude kogumi seisukohast. Eri olukordi iseloomustavad asjaolud ja nende võrreldavus tuleb eeskätt kindlaks teha ning neile tuleb anda hinnang, arvestades asjasse puutuvate õigusnormide eset ja nende eesmärki, kusjuures tuleb mõistagi arvesse võtta asjaomase valdkonna, mille osaks akt on, põhimõtteid ja eesmärke (30. novembri 2023. aasta kohtuotsus MG vs. EIP, C-173/22 P, EU:C:2023:932, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 35 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimesele küsimusele vastamiseks tuleb alustuseks meenutada, et liidu õigusakti kehtivust tuleb analüüsida nende asjaolude alusel, mis olid liidu seadusandja käsutuses selle akti vastuvõtmise ajal (22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Stichting Rookpreventie Jeugd jt, C-160/20, EU:C:2022:101, punkt 67 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Käesoleval juhul võeti elupaigadirektiiv vastu 21. mail 1992 ning seda muudeti aktiga Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemistingimuste ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavate muudatuste kohta (EÜT 1994, C 241, lk 21 ja EÜT 1995, L 1, lk 1) pärast Austria Vabariigi ühinemist liiduga 1. jaanuaril 1995.
- 37 Sellega seoses tuleb tõdeda, et nagu nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimiku materjalidest, ei esitanud Austria Vabariik viimati nimetatud kuupäeval ühtegi reservatsiooni tema territooriumil esineva hundipopulatsiooni elupaigadirektiivi IV lisasse kandmise suhtes ega ühtegi tõendit selle kohta, et ta oli võrreldavas olukorras teiste liikmesriikidega, mille hundipopulatsioon oli samal kuupäeval range kaitse süsteemist välja jäetud.
- 38 Samuti tuleb tõdeda, et nii Tirooli liidumaa valitsus kui ka Austria valitsus piirduvad sellega, et seavad oma seisukohtades kahtluse alla elupaigadirektiivi artikli 12 lõike 1 kehtivuse koostoimes selle direktiivi IV lisaga põhjendusel, et hundipopulatsioon on Austria territooriumil alates Austria Vabariigi ühinemisest Euroopa Liiduga arenenud paremuse suunas, nagu kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 27; see vastab täpselt ühele selle direktiiviga taotletavatest eesmärkidest, mis on sätestatud direktiivi artiklis 2.
- 39 Lisaks nähtub direktiivist, et see võimaldab arvesse võtta arengut, mis võib toimuda valdkonnas, mille alla elupaigadirektiiv kuulub, ehk liidu keskkonnapoliitika valdkonnas, mille kohta on ELTL artikli 191 lõikes 2 sätestatud, et „võttes arvesse liidu eri piirkondade olukorra mitmekesisust, seab [see] eesmärgiks kaitstuse kõrge taseme“, ning et see rajaneb eelkõige ettevaatusprintsipiilil ja põhimõttel, mille järgi tuleb võtta ennetusmeetmeid. Nimelt on liidu seadusandja selle areneva keeruka tehnilise raamistiku kohandamiseks lisanud direktiivi artikli 19 teise lõiku arenguklausli, mis võimaldab nõukogul komisjoni ettepanekul ühehäälselt kohandada direktiivi IV lisa tehnika ja teaduse arenguga.

- 40 Sellega seoses tuleb märkida, et Austria valitsus väidab sisuliselt, et liidu seadusandja oleks pidanud tuginema elupaigadirektiivi artikli 19 teisele lõigule, et jätta Austria hundipopulatsioonidirektiivi artiklis 12 ette nähtud range kaitse süsteemist välja.
- 41 Tuleb asuda seisukohale, et seda tehes ei sea see valitsus kahtluse alla direktiivi kehtivust kui sellist, vaid vaidlustab tegelikult liidu seadusandja võimaliku tegevusetuse. Kuid nagu Euroopa Kohus on juba otsustanud, ei saa liikmesriigi kohus paluda Euroopa Kohtul eelotsusemenetluses tuvastada liidu institutsiooni tegevusetust, mille saab tuvastada üksnes liikmesriigi poolt ELTL artikli 265 alusel liidu institutsiooni, organi, asutuse või ameti vastu esitatud hagi raames (vt selle kohta 26. novembri 1996. aasta kohtuotsus T. Port, C-68/95, EU:C:1996:452, punkt 53). Nagu Austria valitsus kohtuistungil täpsustas, ei ole Austria Vabariik siiani sellist hagi esitanud.
- 42 Isegi kui eeldada, et liidu seadusandja oleks pidanud tegutsema, kohandades elupaigadirektiivi artikli 19 alusel direktiivi IV lisa, et jätta Austria hundid range kaitse süsteemist välja, ei saa liidu seadusandja võimalik tegevusetus selles osas järelikult siiski olla direktiivi artikli 12 lõike 1 koostoimes IV lisaga kehtetuse alus, nagu rõhutab kohtujurist oma ettepaneku punktis 60.
- 43 Igal juhul tuleb rõhutada ühelt poolt, et hunt jäeti 19. septembril 1979 Bernis allkirjastatud Euroopa looduslike liikide ja looduslike elupaikade kaitse konventsiooni (EÜT 1982, L 38, lk 3; ELT eriväljaanne 11/14, lk 282) II lisas nimetatud liikide loetellu, mida selle konventsiooni alusel rangelt kaitstakse; liit on selle konventsiooni osaline ja see on talle rahvusvahelise õiguse alusel siduv, nagu märkisid nõukogu ja komisjon ning nagu rõhutas ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 56.
- 44 Teiselt poolt, nagu Euroopa Kohus on juba otsustanud, tuleneb elupaigadirektiivi eesmärkidest, milleks on liidu tähtsusega looduslike elupaikade ning looduslike looma- ja taimeliikide soodsa kaitsestaatuse säilitamine ja taastamine, et kuivõrd direktiivi eesmärk on ka soodsa kaitsestaatuse „säilitamine“, siis tuleb asuda seisukohale, et sellise kaitsestaatuse saavutanud liike tuleb kaitsta selle staatuse mis tahes halvenemise eest. Järelikult ei saa elupaigadirektiivi artikli 12 lõiget 1 tõlgendada nii, et selles sättes ette nähtud kaitse lakkab nende liikide osas, mille puhul on saavutatud soodne kaitsestaatuse (vt selle kohta 4. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Föreningen Skydda Skogen, C-473/19 ja C-474/19, EU:C:2021:166, punktid 65 ning 66).
- 45 Käesoleval juhul nähtub aga Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et ehkki hundipopulatsioon on küll naasnud Austria territooriumile, ei ole selle kaitsestaatuse seal siiski soodne, nagu Austria valitsus ise oma seisukohtades möönis ja kohtuistungil kinnitas.
- 46 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et selle analüüsimisel ei ilmnenud ühtegi asjaolu, mis võiks mõjutada elupaigadirektiivi artikli 12 lõike 1 koostoimes selle direktiivi IV lisaga kehtivust.

Teine küsimus

- 47 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas elupaigadirektiivi artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selles sätestatud tingimust, mille kohaselt selle sätte alusel tehtud erand ei tohi kahjustada asjaomaste liikide populatsioonide soodsa kaitsestaatuse säilitamist nende looduslikul levilal, tuleb hinnata üksnes asjaomase liikmesriigi kohalikkude ja riigi territooriumi arvesse võttes või kogu biogeograafilise piirkonna põhjal, mis ületab riigipiire.

- 48 Eelkõige kaldub eelotsusetaotluse esitanud kohus arvama, et 10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsust Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola (C-674/17, EU:C:2019:851) arvestades tuleb elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 alusel läbiviidava analüüsi raames võtta arvesse ulatuslikumat geograafilist piirkonda kui Austria Vabariigi territoorium, mistõttu liigi hunt soodsa kaitsestaatuse halvenemise oht sellel territooriumil on välistatud.
- 49 Sellega seoses tuleb kõigepealt meenutada, et väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et kuigi elupaigadirektiivi artikli 16 lõige 1 lubab liikmesriikidel teha erandeid selle direktiivi artiklitest 12–14 ja artikli 15 punktidest a ja b, on selle sätte alusel kehtestatud erand seetõttu, et see võimaldab liikmesriikidel vältida looduslike liikide range kaitse süsteemist tulenevate kohustuste täitmist, allutatud tingimusele, et puudub muu rahuldav alternatiivne lahendus ja et see erand ei kahjusta asjaomaste liikide populatsioonide soodsa kaitsestaatuse säilitamist nende looduslikul levilal (11. juuni 2020. aasta kohtuotsus Alianța pentru combaterea abuzurilor, C-88/19, EU:C:2020:458, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 50 Järgmiseks tuleb rõhutada, et elupaigadirektiivi artikli 16 lõige 1, milles on täpselt ja ammendavalt loetletud tingimused, mille täidetuse korral võivad liikmesriigid kehtestada erandi direktiivi artiklitest 12–14 ja artikli 15 punktidest a ja b, kujutab endast selle direktiiviga ette nähtud kaitse süsteemist tehtavat erandit, mida tuleb tõlgendada kitsalt ning mis seab nõutud tingimuste täidetuse tõendamiskoormise iga erandi puhul selle asutuse õlule, kes otsuse teeb (11. juuni 2020. aasta kohtuotsus Alianța pentru combaterea abuzurilor, C-88/19, EU:C:2020:458, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 51 Lõpetuseks tuleb märkida, et Euroopa Kohus on täpsustanud, et elupaigadirektiivi artikli 16 lõikel 1 põhinev erand saab kujutada endast ainult konkreetset kohaldamisotsust üksikjuhtumil, et vastata täpsetele nõuetele ja konkreetsetele olukordadele (10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, C-674/17, EU:C:2019:851, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 52 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 49, on elupaigadirektiivi artikli 16 lõikes 1 sätestatud tingimuste hulgas nõue, et erand ei tohi kahjustada asjaomaste liikide populatsioonide soodsa kaitsestaatuse säilitamist nende looduslikul levilal. Nimelt on nende populatsioonide soodne kaitsestaatuse nende looduslikul levilal kõnealuses artikli 16 lõikes 1 sätestatud erandite tegemise vältimatu eeltingimus (10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, C-674/17, EU:C:2019:851, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 53 Sellega seoses tuleb meenutada, et elupaigadirektiivi artikli 1 punkti i määratluse kohaselt on kaitsestaatuse soodne siis, kui esiteks kõnealuse liigi populatsiooni dünaamika andmed näitavad, et liik on oma looduslikus elupaigas elujõuline ja jääb seal tõenäoliselt pikema aja jooksul elujõuliseks, teiseks ei ole liigi looduslik levila vähenemas ega vähene ka lähitulevikus ning kolmandaks on selle liigi populatsiooni pikaajaliseks säilimiseks olemas piisavalt suur elupaik, mis tõenäoliselt ka tulevikus ei vähene (10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, C-674/17, EU:C:2019:851, punkt 56).
- 54 Elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 alusel tehtav erand peab seega põhinema kriteeriumidel, mis on kindlaks määratud nii, et pikas perspektiivis oleks tagatud asjaomase liigi sotsiaalse dünaamika ja stabiilsuse säilimine (10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, C-674/17, EU:C:2019:851, punkt 57).

- 55 Sellest tuleneb, et liikmesriigi pädev asutus peab kõnealuse artikli 16 lõike 1 alusel erandi tegemist kaaludes eeskätt riigi tasandil ja vajaduse korral – kui asjaomase liikmesriigi piirid lõikuvad mitme biogeograafilise piirkonnaga – asjaomase biogeograafilise piirkonna tasandil ja – kui sellise vajaduse tingib liigi looduslik levila – võimaluste piires piiriüleses mõõtnes selgitama kõigepealt välja asjaomaste liikide populatsioonide kaitsestaatus ning seejärel geograafilise ja demograafilise mõju, mida kavandatavad erandid võivad sellele staatusele avaldada (10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola*, C-674/17, EU:C:2019:851, punkt 58).
- 56 Lisaks on erandi mõju hindamine kohaliku populatsiooni territooriumi tasandil üldjuhul vajalik selleks, et määrata kindlaks erandi mõju kõnesoleva populatsiooni kaitsestaatusel laiemalt. Kuna selline erand peab – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 51 – vastama täpsetele nõuetele ja konkreetsetele olukordadele, on erandi tagajärjed nimelt üldiselt vahetumalt tuntavad sellega hõlmatud piirkonnas (10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola*, C-674/17, EU:C:2019:851, punkt 59).
- 57 Eeltoodust tuleneb seoses elupaigadirektiivi artikli 16 lõikel 1 põhineva erandi hindamise esimese etapiga, mida on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 55, et nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 73 ja 75 sisuliselt märkis, peab asjaomase loomaliigi kaitsestaatus olema soodne ning seda tuleb kõigepealt ja tingimata hinnata kohalikul ja riigi tasandil, et ebasoodsat kaitsestaatus liikmesriigi territooriumil või selle osal ei varjaks üksnes piiriülesel tasandil antud hinnang, millest nähtub, et nimetatud liigi kaitsestaatus on soodne.
- 58 Nii võib üksnes juhul, kui asjaomase loomaliigi kaitsestaatus on kohalikul ja riiklikul tasandil soodne, kaaluda hindamist järgmiseks piiriülesel tasandil, kui olemasolevad andmed seda võimaldavad. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 78 rõhutas, on kaitsestaatus viimati nimetatud tasandil arvesse võtmise eesmärk vältida seda, et elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 alusel võimaldatakse erandit liikmesriigile, mille territooriumil on selle liigi kaitsestaatus soodne, samas kui see kaitsestaatus on piiriülesel tasandil ebasoodne.
- 59 See tõlgendus kehtib ka selle sätte alusel läbiviidava hindamise teise etapi puhul, mida on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 55, nimelt selle kindlakstegemisel, millist mõju avaldab selline erand asjaomase loomaliigi kaitsestaatusel.
- 60 Seega tuleb vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 55 ja 56 viidatud kohtupraktikale asuda seisukohale, et elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 alusel tehtud erandi mõju tuleb hinnata kõigepealt kohalikul ja riigi tasandil ning juhul, kui kaitsestaatus on neil tasemetel soodne, võimaluse korral järgmisena piiriülesel tasandil.
- 61 Sellist järeldust kinnitab ka juhenddokumendi punkt 3-64, milles komisjon märgib ühelt poolt, et arvestades eelkõige elupaigadirektiivi artikli 16 sõnastust, milles nimetatakse „kõnealuste liikide populatsioone“, tuleb eespool nimetatud hinnang anda „enamikul juhtudel [...] biogeograafilisest piirkonnast madalamal tasandil [(näiteks ala või populatsiooni tasandil)], et see oleks ökoloogilisest seisukohast mõttekas“ ja lahendaks konkreetse probleemi. Teiselt poolt on seal täpsustatud, et „[s]eejärel tuleb olukorrast täieliku ülevaate saamiseks võrrelda madalama tasandi hinnangut hinnanguga laiemal skaalal (näiteks biogeograafilisel, piiriülesel või riigi tasandil)“.

- 62 Järgmiseks tuleb aga juhtida tähelepanu sellele, et Euroopa Kohus on juba sedastanud, et niisuguse hindamise raames ei saa võtta arvesse asjaomase populatsiooni loodusliku levila seda osa, mis ulatub niisuguse kolmanda riigi territooriumi teatavatesse osadesse, mida ei seo liidu tähtsusega liikide range kaitse kohustused (10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, C-674/17, EU:C:2019:851, punkt 60).
- 63 Käesoleval juhul, nagu rõhutavad Tirooli liidumaa valitsus ja Austria valitsus, võib Šveitsi Konföderatsiooni ja Liechtensteini Vürstiriigi territooriumi käesoleva kohtuotsuse punktides 58 ja 60 nimetatud juhul ning tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus seda kontrollib, võtta arvesse elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 alusel tehtud erandi mõju hundi kaitsestaatusel hindamisel piiriülesel tasandil, kuna need kolmandad riigid peavad järgima 19. septembril 1979 Bernis allkirjastatud Euroopa looduslike liikide ja looduslike elupaikade kaitse konventsiooni sätteid.
- 64 Lõpetuseks tuleb rõhutada ka seda, et vastavalt ETLT artikli 191 lõikes 2 sätestatud ettevaatuspõhimõttele peab liikmesriik juhul, kui parimate kättesaadavate teaduslike andmete analüüsimise tulemusena püsib kahtlus, kas erand kahjustab või ei kahjusta väljasuremisohus liigi populatsioonide soodsa kaitsestaatusel säilitamist või taastamist, erandi kehtestamisest või elluviimisest hoiduma (10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, C-674/17, EU:C:2019:851, punkt 66).
- 65 Seega peab eelotsusetaotluse esitanud kohus elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 kohaldamiseks eelkõige uurima, kas hundipopulatsiooni kaitsestaatus on soodne esimesena Tirooli liidumaa ja riigi tasandil, ning vajaduse korral, võttes arvesse kättesaadavaid andmeid, teisena piiriülesel tasandil.
- 66 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et elupaigadirektiivi artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selles sätestatud tingimust, mille kohaselt selle sätte alusel tehtud erand ei tohi kahjustada asjaomaste liikide populatsioonide soodsa kaitsestaatusel säilitamist nende looduslikul levilal, võib kättesaadavaid andmeid arvesse võttes hinnata biogeograafilise piirkonna põhjal, mis ületab riigipiire, ainult siis, kui eelnevalt on kindlaks tehtud, et see erand ei kahjusta soodsa kaitsestaatusel säilitamist asjaomase liikmesriigi kohaliku ja riigi territooriumi tasandil.

Kolmas küsimus

- 67 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et selles sättes kasutatud mõiste „oluline kahju“ hõlmab tulevast kaudset kahju, mis ei ole omistatav konkreetsele loomaliigi isendile, kelle suhtes on selle sätte alusel tehtud erand.
- 68 Eelkõige on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlusi seoses kaudse kahjuga, mida ei saa omistada üksnes sellele hundile, kes Tirooli liidumaa territooriumil lambaid ründas, ning mis tuleneb põllumajandusettevõttest loobumisest ja sellest tulenevast loomade koguarvu vähenemisest.
- 69 Sellega seoses tuleb kohe alustuseks meenutada, et elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 punkti b kohaselt võivad liikmesriigid teha erandeid selle direktiivi artiklist 12 eriti oluliste saagi-, karja-, metsa-, kalamajandus-, veemajanduskahjude ja muud liiki omandiga seotud kahjude ärahoidmiseks.

- 70 Elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 punkti b sõnastusest tuleneb seega, et see ei näe erandite kohaldamise eeltingimusena ette olulise kahju tekkimise nõuet (14. juuni 2007. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Soome, C-342/05, EU:C:2007:341, punkt 40). Kuna nimetatud sätte eesmärk on vältida olulist kahju, siis piisab selles osas nimelt kahju tekkimise suurest tõenäosusest.
- 71 Siiski on veel vaja, nagu komisjon sisuliselt märgib oma juhenddokumendi punktis 3-24, et esiteks ei oleks tulevane kahju puhthüpoteetiline – seda tuleb tõendada – ja teiseks oleks see kahju vähemalt suures osas omistatav erandi esemeks olevale loomaliigile.
- 72 Ent nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 68, ei puuduta eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt kolmanda küsimuse raames kirjeldatud kahju liik käesoleval juhul konkreetseid majanduslikke huve, vaid võimalikke makromajanduslikke arenguid kauges perspektiivis, mistõttu sarnaneb see pigem abstraktsele ohule, mille esile kerkimise suur tõenäosus ei ole tõendatud.
- 73 Lisaks, kui möönda, et selline kahju, mis ei ole omistatav elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 punktis b sätestatud erandi esemeks olevale hundipopulatsiooni konkreetsele isendile ja mis võib olla tingitud mitmest erinevast põhjusest, võib kuuluda selle sätte kohaldamisalasse, tähendaks see, et jäetaks tähelepanuta käesoleva kohtuotsuse punktis 71 mainitud nõue, et erandi tegemise ja selle erandi esemeks oleva loomaliigi tekitatud kahju vahel peab olema põhjuslik seos.
- 74 Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 punktis b kasutatud mõiste „oluline kahju“ ei hõlma tulevast kaudset kahju, mis ei ole omistatav konkreetsele loomaliigi isendile, kelle suhtes on selle sätte alusel tehtud erand.
- 75 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et selles sättes kasutatud mõiste „oluline kahju“ ei hõlma tulevast kaudset kahju, mis ei ole omistatav konkreetsele loomaliigi isendile, kelle suhtes on selle sätte alusel tehtud erand.

Neljas küsimus

- 76 Neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas elupaigadirektiivi artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle kindlakstegemisel, kas on olemas mõni „muu rahuldav alternatiivne lahendus“ selle sätte tähenduses, peavad liikmesriigi pädevad asutused hindama üksnes muude alternatiivsete meetmete tehnilist teostatavust, või peavad nad arvesse võtma ka majanduslikke kriteeriume.
- 77 Sellega seoses on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas karjakaitse meetmed, näiteks tarade ehitamine, karjakoorte kasutamine ja karjade hoidmine karjuste poolt, kujutavad endast sellist alternatiivset meetet rünnanud hundi surmamisele, mis on elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 tähenduses rahuldav, kui nende meetmete rakendamisega kaasnevad eriti suured kulud.
- 78 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb kõigepealt meenutada, et erandi saab elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 alusel teha üksnes juhul, kui puudub alternatiivne meede, mis võimaldaks taotletava eesmärgi saavutada rahuldaval viisil, järgides samas direktiivis ette nähtud keelde (10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, C-674/17, EU:C:2019:851, punkt 47).

- 79 Lisaks on Euroopa Kohus sedastanud, et see säte kohustab liikmesriike esitama täpsed ja asjakohased põhjendused selliste muude rahuldavate alternatiivsete lahenduste puudumise kohta, mis võimaldaks saavutada eesmärgid, millega erandi tegemist põhjendatakse. Seega peavad liikmesriigi pädevad asutused tõendama, et võttes arvesse eeskätt parimaid asjakohaseid teaduslikke ja tehnilisi teadmisi ning asjaomase konkreetse olukorraga seotud asjaolusid, ei ole ühtki rahuldavat alternatiivset lahendust, mis võimaldaks saavutada taotletava eesmärgi (10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola*, C-674/17, EU:C:2019:851, punktid 49 ja 51).
- 80 Elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 alusel erandi tegemisele seatud tingimus, et ei ole ühtegi muud rahuldavat alternatiivset lahendust, kujutab endast seega proportsionaalsuse põhimõtte üht konkreetset väljendust; see liidu õiguse üldpõhimõtete hulka kuuluv põhimõtte nõuab, et aktid ei läheks kaugemale sellest, mis on asjaomaste õigusnormidega taotletavate õigusparaste eesmärkide saavutamiseks sobiv ja vajalik, kusjuures juhul, kui on võimalik valida mitme sobiva meetme vahel, tuleb rakendada kõige vähem koormavat meetet, ning tekitatud ebamugavused ei tohi olla seatud eesmärke arvestades ülemäära suured (vt selle kohta 16. veebruari 2022. aasta kohtuotsus *Ungari vs. parlament ja nõukogu*, C-156/21, EU:C:2022:97, punkt 340 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 81 Sellest järeldeb, et kõnealuse tingimuse hindamisel on vaja kaaluda kõiki asjaomaseid huve ja arvesse tulevaid kriteeriume, näiteks ökoloogilised, majanduslikud ja sotsiaalsed eelised ning ebamugavused, et teha kindlaks optimaalne lahendus. Nagu komisjon oma juhenddokumendi punktis 3-51 sisuliselt välja pakub, peavad pädevad liikmesriikide asutused analüüsima võimalust kasutada mittesurmavaid ennetavaid vahendeid, mis seisnevad eelkõige selliste kahju karjale ennetamise meetmete rakendamises, nagu muu hulgas käesoleva kohtuotsuse punktis 77 nimetatud meetmed, ning selliste meetmete võtmises, mille eesmärk on võimaluse korral kohandada konfliktset inimkäitumist, et soodustada hundipopulatsioonide, karjade ja loomakasvatajate sujuvat koostoimivust, mille vajalikkust Austria valitsus kohtuistungil tunnistas.
- 82 Sellega seoses tuleb meenutada, et elupaigadirektiivi artikli 2 lõike 3 kohaselt võetakse selle direktiivi kohaselt võetud meetmetes arvesse majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi ning piirkondlikke ja kohalikke iseärasusi, mistõttu tehniliselt teostatava alternatiivse meetme majanduslikku kulu võib eeskätt arvesse võtta ühe kriteeriumina, mida tuleb kaaluda, kuid mis ei ole siiski määrava tähtsusega. Nimelt ei saa lubada, et teatav muu rahuldav alternatiivne lahendus võidakse pikemalt kaalumata tagasi lükata üksnes põhjusel, et selle rakendamise majanduslik kulu on eriti suur.
- 83 Sellega seoses tuleb täpsustada, et alternatiivse meetme proportsionaalsust majandusliku kulu seisukohast tuleb hinnata, nagu rõhutas kohtujurist oma ettepaneku punktides 108, 112 ja 114, lähtudes liikmesriikide kohustustest töötada elupaigadirektiivi artikli 12 alusel välja süsteemsed kaitsekorraldusmeetmed ja -kavad, mis on vajalikud asjaomase loomaliigi rangeks kaitseks ning mida võidakse rahastada eeskätt liidu tasandi rahastamisprogrammidest. Eelkõige võib nende programmide ja kaitsekorralduskavade rakendamine tuua kaasa muudatusi asjaomases põllumajandustegevuses, näiteks nendes, mida on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 81, millega kaasneb paratamatult teatav kulu ja mis – arvestades käesoleva kohtuotsuse punktis 44 meenutatud elupaigadirektiivi eesmärke, milleks on tagada liidu tähtsusega looduslike elupaikade ning looduslike looma- ja taimeliikide soodsa kaitsestaatuse säilitamine ja taastamine – ei saa olla piisav põhjus, et elupaigadirektiivi artikli 16 lõike 1 punkti b alusel saaks teha erandi selle direktiivi artiklis 12 ette nähtud keeldudest (vt selle kohta 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola, C-46/11, EU:C:2012:146, punkt 31).

- 84 Seega on elupaigadirektiiviga taotletavate eesmärkide saavutamiseks oluline, et rangelt kaitstud loomaliigi isendi kinnipüüdmisele alternatiivse meetme majanduslikku maksumust kaalutaks kinnipüüdmise ökoloogilise mõjuga. Sellega seoses tuleb täpsustada, et käesoleval juhul märkis Tiroomi liidumaa valitsus kohtuistungil, et kõnealuse hundi isendi surmamises seisnev kinnipüüdmismeede läks luhta.
- 85 Seega peab eelotsusetaotluse esitanud kohus veenduma, et Tiroomi liidumaa valitsus hindas oma 29. juuli 2022. aasta otsuses õigesti ja parimate kättesaadavate teaduslike ja tehniliste teadmiste alusel muid võimalikke lahendusi, nagu alpikarjamaade kaitsemeetmed, võttes eelkõige arvesse nende majanduslike tagajärgi, ilma et need oleksid määrava tähtsusega, ning kaaludes neid üldise eesmärgiga säilitada või taastada hundipopulatsiooni soodne kaitsestaatus oma territooriumil.
- 86 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb neljandale küsimusele vastata, et elupaigadirektiivi artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle kindlakstegemisel, kas on olemas mõni „muu rahuldav alternatiivne lahendus“ selle sätte tähenduses, peavad liikmesriigi pädevad asutused hindama parimate kättesaadavate teaduslike ja tehniliste teadmiste alusel muid võimalikke lahendusi, võttes eelkõige arvesse nende majanduslike tagajärgi, ilma et need oleksid määrava tähtsusega, ning kaaludes neid üldise eesmärgiga säilitada või taastada asjaomase loomaliigi populatsiooni soodne kaitsestaatus.

Kohtukulud

- 87 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

- 1. Esimese küsimuse analüüsimisel ei ilmnenu ühtegi asjaolu, mis võiks mõjutada nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta, mida on muudetud nõukogu 13. mai 2013. aasta direktiiviga 2013/17/EL, artikli 12 lõike 1 koostoimes selle direktiivi, mida on muudetud direktiiviga 2013/17, IV lisaga kehtivust.**
- 2. Direktiivi 92/43, mida on muudetud direktiiviga 2013/17, artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selles sätestatud tingimust, mille kohaselt selle sätte alusel tehtud erand ei tohi kahjustada asjaomaste liikide populatsioonide soodsa kaitsestaatus säilitamist nende looduslikul levilal, võib kättesaadavaid andmeid arvesse võttes hinnata biogeograafilise piirkonna põhjal, mis ületab riigipiire, ainult siis, kui eelnevalt on kindlaks tehtud, et see erand ei kahjusta soodsa kaitsestaatus säilitamist asjaomase liikmesriigi kohaliku ja riigi territooriumi tasandil.**
- 3. Direktiivi 92/43, mida on muudetud direktiiviga 2013/17, artikli 16 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et selles sättes kasutatud mõiste „oluline kahju“ ei hõlma tulevast kaudset kahju, mis ei ole omistatav konkreetsele loomaliigi isendile, kelle suhtes on selle sätte alusel tehtud erand.**

- 4. Direktiivi 92/43, mida on muudetud direktiiviga 2013/17, artikli 16 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle kindlakstegemisel, kas on olemas mõni „muu rahuldav alternatiivne lahendus“ selle sätte tähenduses, peavad liikmesriigi pädevad asutused hindama parimate kättesaadavate teaduslike ja tehniliste teadmiste alusel muid võimalikke lahendusi, võttes eelkõige arvesse nende majanduslikke tagajärgi, ilma et need oleksid määrava tähtsusega, ning kaaludes neid üldise eesmärgiga säilitada või taastada asjaomase loomaliigi populatsiooni soodne kaitsestaatus.**

Allkirjad